

Pomocné vědy historické

Patří sem obory: paleografie (nauka o písmu), kodikologie (nauka o knihách), heraldika (nauka o erbech), genealogie (nauka o rodech), numismatika (nauka o mincích), sfragistika (nauka o pečetích), chronologie (časová určení), metrologie (nauka o mírách) ....

Jednotlivé vědy

Chronologie (chronos = čas)

Chronologii dělíme na **matematickou (astronomickou) a na historickou**. Historická chronologie sleduje, jak byl měřen čas v různých dobách u různých národů. Chronologické údaje minulosti pak převádí na dnešní dataci. Naše chronologie je **chronologie latinského křesťanství**.

Ve starověkém Orientu se počítaly roky podle vlády panovníků, v antickém Řecku podle olympiád. Ve starověkém Římě se datovalo buď od údajného založení města (753) nebo podle vlády konsulů (později císařů). V roce 525 bylo zavedeno datování od narození Ježíše Krista. V Evropě se tento letopočet vžil v 8. až 9. století.

V roce **1582 byla provedena reforma, byl zaveden Gregoriánský kalendář** (podle papeže Řehoře XIII.), který nahradil té doby platný Juliánský kalendář, který se však za uplynulá staletí odchýlil od astronomického kalendáře **o 10 dnů**.

V Čechách byl tento letopočet přijat již v roce 1584 (za vlády Rudolfa II.), postupně jej přijímala většina Evropských zemí se západokřesťanskou orientací. V 19. století jej přijalo i Japonsko, ve 20. století - v roce 1918 (po VŘSR) SSSR, v roce 1924 pak Řecko.

Pravoslavná církev a Gregoriánský kalendář ?

Genealogie

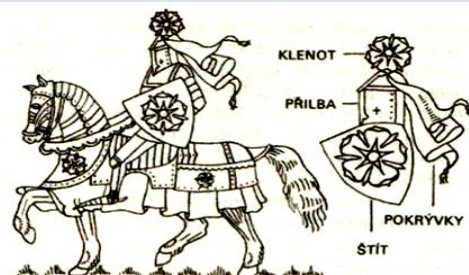
Genealogie zkoumá rodové vztahy (genus = rod). U nás se tím zabývali už nejstarší kronikáři (Kosmas). V genealogii se používají četné genealogické značky :

Pro účely moderní genealogie se používá výpočetní technika.

Heraldika

Vlastní název heraldika se odvozuje od **slova Herold** (ceremoniář na dvoře, znalec erbů, štítonoš). **Heraldika popisuje erby (znaky)** zvláštní heraldickou řečí a historizuje je. Největší rozkvět heraldiky datujeme do středověku. **Svůj vlastní znak mohl a může mít nejen rod nebo jednotlivec, ale i město, stát či společnost.**

Skladba erbu (znaku) :

Sfragistika

Sfragistika **zkoumá pečete (ty uzavírají písemnosti)**; ověřuje (zajišťuje) platnost a správnost písemností.

Numismatika

Numismatika je nauka o mincích a platidlech obecně.

Panovník měl **horní právo (právo těžit) a mincovní právo (právo razit mince)**. Tato práva mohl předávat, ale to se dělo jen výjimečně. Mince se skládá ze dvou částí - **avers (líc) a revers (rub)**.

V Čechách měna procházela mnoha změnami.

- První ražené mince na území českého státu byly denáry (10. století) a brakteáty, které se razily jen z jedné strany.
- Pražské groše – stříbrné mince ražené v 14. – 16. století.
- Na počátku 16. století se začaly v Jáchymově razit tolary.
- Za Habsburků se začala používat konvenční měna a zlatková měna (tolar, dukát, krejcar)
- V roce 1892 se začala používat korunová měna.
- V roce 1919 došlo k odluce československé měny od rakouské.
- V roce 1993 (po rozdělení Československa) byla zavedena Česká koruna

Kodikologie

Vlastní název kodikologie pochází od slova *codex* (středověká kniha).

Knihy psané ve středověku byly většinou neúřední povahy, nejprve se **opisovaly (v kláštorech)**, teprve v 15. století byl vynalezen **knihtisk**. Opisovala se především náboženská literatura a antická díla a eposy. Psalo se na **pergamen** (z ovčích nebo oslích kůží), později na ruční papír. Codex dozdobil iluminátor, který knihu ilustroval (**ilustrace = iluminace**).

Papyrus ?

Pergamen ?

Ruční papír ?

Paleografie

Původ názvu paleografie se odvozuje od slov *paleos* (starý) a *grafein* (psát).

Termín paleografie vzniká ve Francii v 18. století, dnes používáme latinskou paleografii (píšeme latinkou). Latinku dělíme na MAJUSKULU, minuskulu a kurzívu. Cílem paleografie je správně číst a místně a časově určit písmo. Základem je srovnávání velkého množství materiálu uloženého v archivech. Mezi nutné znalosti patří způsob psaní, znalost, čím se psalo (vytesávání, vyrývání, brk, kovové perko) a na co se psalo (pergamen, papyrus, papír,...).

Kaligrafie ?

Metrologie

Metrologie je věda shromažďující informace o mírách a snaží se je přeměnit na moderní měrné jednotky. Pro středověkou Evropu byla typická i měrová roztržitost. Až v průběhu 18. století se Evropa snažila unifikovat měrové jednotky. Metrická soustava byla však založena až v roce 1795 (za Velké francouzské revoluce). V roce 1875 byla podepsána metrická konvence.

Československá republika přijala metrickou soustavu v roce 1922, do roku 1970 ji přijaly i ostatní Evropské státy. Výjimkou je Velká Británie, která metrickou soustavu uzákonila až v roce 1976, avšak dodnes používá i staré měrové jednotky (palce, stopy, libry, apod.).

Etalon ?

Kde jsou uloženy první etalony ?